

REUSE PO POLSKU: PRAWO AUTORSKIE, PRAKTYKA I POTENCJAŁ PONOWNEGO WYKORZYSTANIA CYFROWYCH ZBIORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

24 CZERWCA 2025 R.

CENTRUM KONFERENCYJNE ZIELNA, WARSZAWA

#DigitalEU

Plan dnia

09:00 – 10:00 | **Rejestracja**

10:00 – 10:15 | **Powitanie**

- Krzysztof Nichczyński (Komisja Europejska, DG Connect)

| **Icebreaker / rozgrzewka**

10:15 – 11:45

Czy da się stworzyć cyfrowe zasoby i nie zwariować?

- Kasia Świętochowska (Science Now Studio, SPLOT Institute)

Zarządzanie własnością intelektualną w polskich instytucjach kultury

- dr hab. Ksenia Kakareko (prof. Uniwersytetu Warszawskiego)

Jak zarządzać prawem autorskim?

Krótki przewodnik dla polskich instytucji kultury

- Maria Drabczyk (Centrum Cyfrowe)

11:45 – 12:15 | **Przerwa kawowa**

12:15 – 13:15 | **Dyskusja panelowa**

- dr Marianna Otmianowska (Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie),
- dr hab. Mirosław Filiciak (prof. Uniwersytetu SWPS),
- Maciej Janik (ZAIKS),
- Ernest Rogalski (Wirtualna Podróż)

Moderacja: Natalia Cetera (Centrum Cyfrowe)

13:15 – 14:15 | **Przerwa lunchowa**

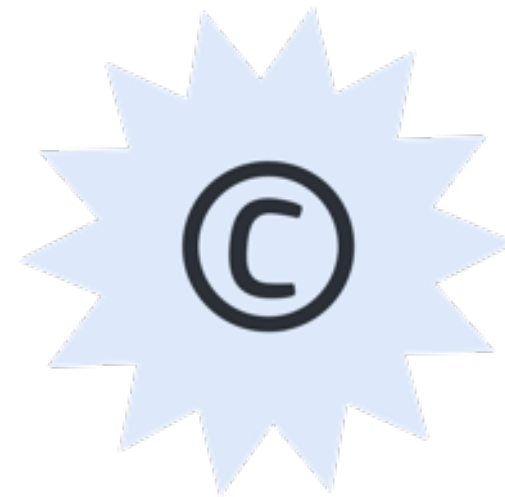
14:15 – 14:30 | **Wstęp do warsztatów praktycznych**

- Maria Drabczyk, Natalia Cetera, Anna Green-Szałas (Centrum Cyfrowe)

14:30 – 16:00 | **Warsztaty „Odblokujmy kolekcje!”**

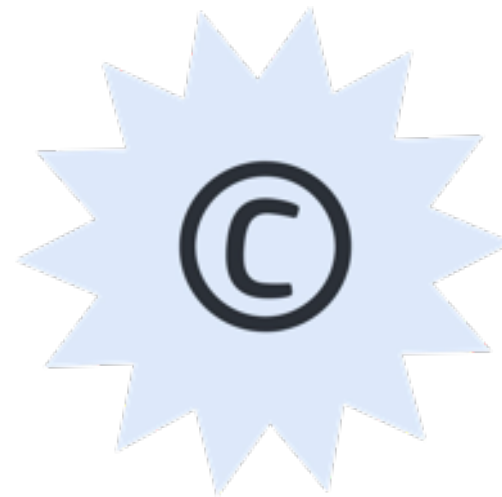
16:00 – 16:20 | **Przerwa**

16:20 – 17:00 | **Podsumowanie**

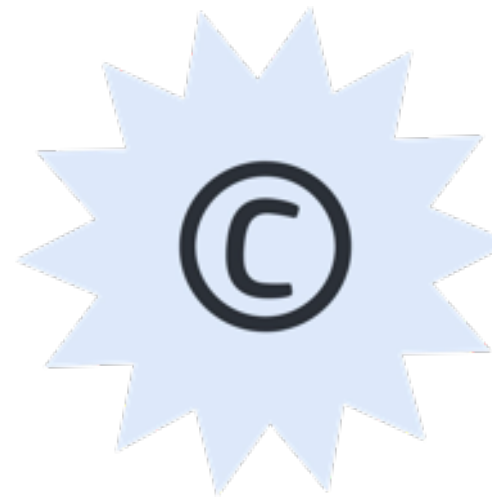

POWITANIE

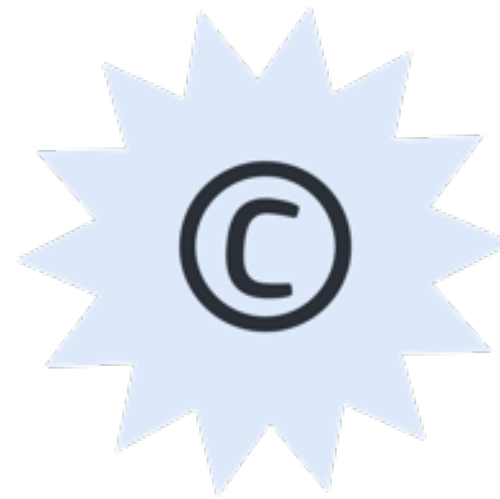
Krzysztof Nichczyński (Komisja Europejska)

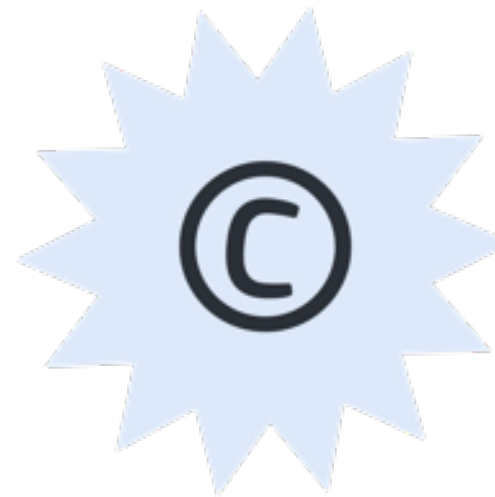
ICE BREAKER

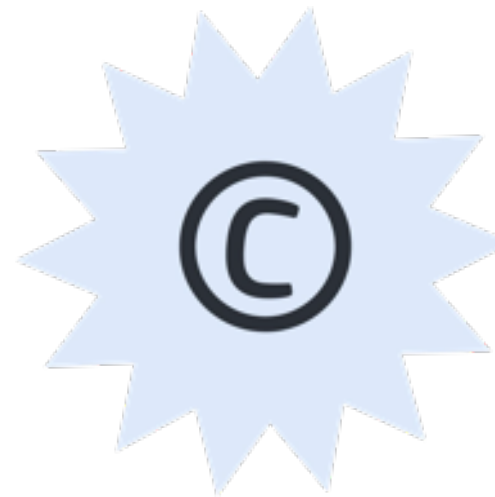
Zarówno oryginalne, jak i zdigitalizowane odwzorowania dziedzictwa kulturowego podlegają tym samym przepisom prawa autorskiego przy ich ponownym wykorzystaniu.

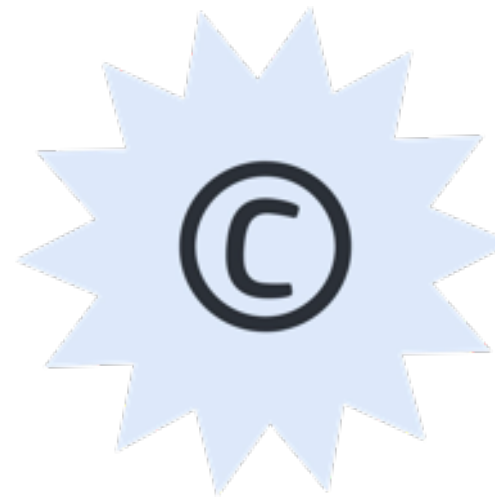
Zarówno materiały należące do domeny publicznej, jak i objęte prawem autorskim, mogą być swobodnie wykorzystywane do celów niekomercyjnych.

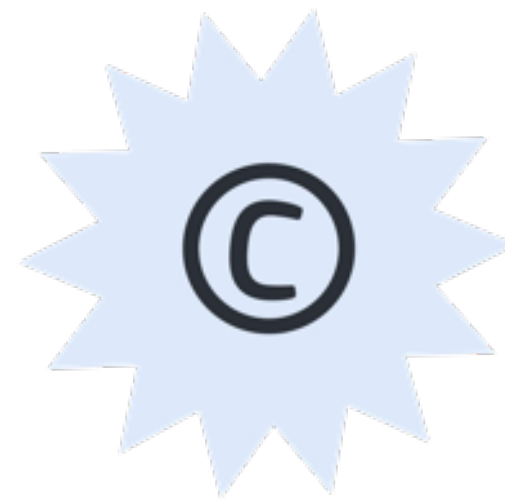
Wszystkie zdigitalizowane obiekty dziedzictwa kulturowego należące do domeny publicznej powinny być swobodnie dostępne do ponownego wykorzystania w celach edukacyjnych.

Instytucje dziedzictwa kulturowego powinny mieć prawo do ponownego wykorzystania wszystkich zbiorów dziedzictwa kulturowego, które same zdigitalizowały.

Dzieła osierocone (tj. takie, których autor nie został zidentyfikowany i/lub odnaleziony) oraz dzieła niedostępne w obrocie powinny być uznane za możliwe do digitalizacji i ponownego wykorzystania po przeprowadzeniu rozsądnych starań w celu odnalezienia autora.

Czy da się otworzyć cyfrowe zasoby i nie zwariować?

Kasia Świętochowska

Science Now Studio, SPLOT Institute

www.sciencenow.studio

SPLIT

www.split.institute

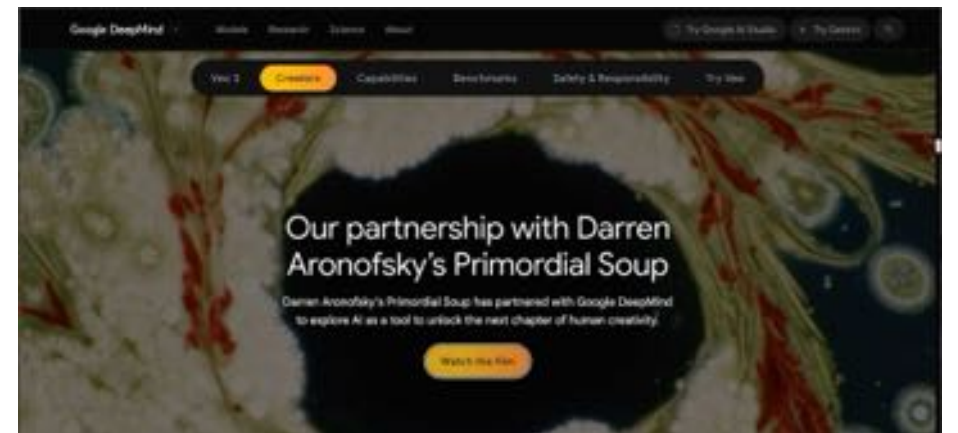
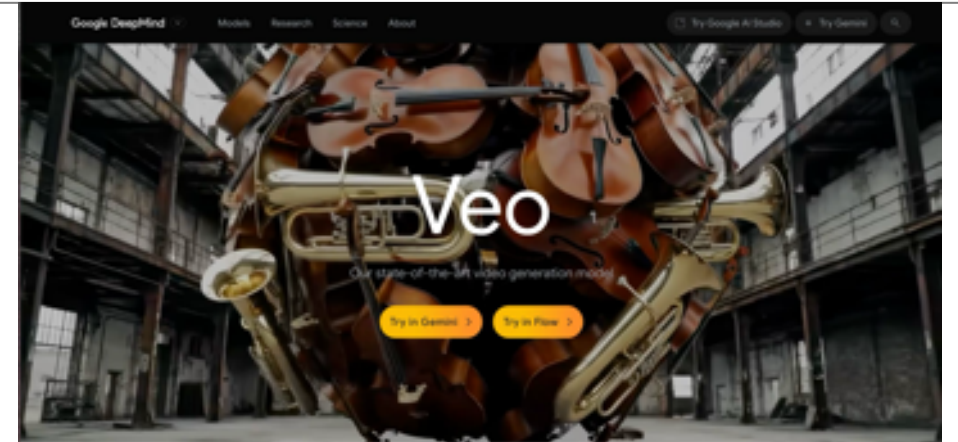
DZIEŃ DOBRY!

- **Dla kogo i w jakim kontekście udostępniamy zbiory?** Do wszystkiego = do niczego?
- **Kogo nasze zbiory mogą zainspirować?** Partnerstwa.
- **Czy nasze zbiory mogą być przydatne poza sektorem kultury?** Interdyscyplinarne podejście.

„HAKOWANIE” STRATEGII BIG TECHÓW

GOOGLE DEEPMIND VEO3 + DARREN ARRONOFSKY

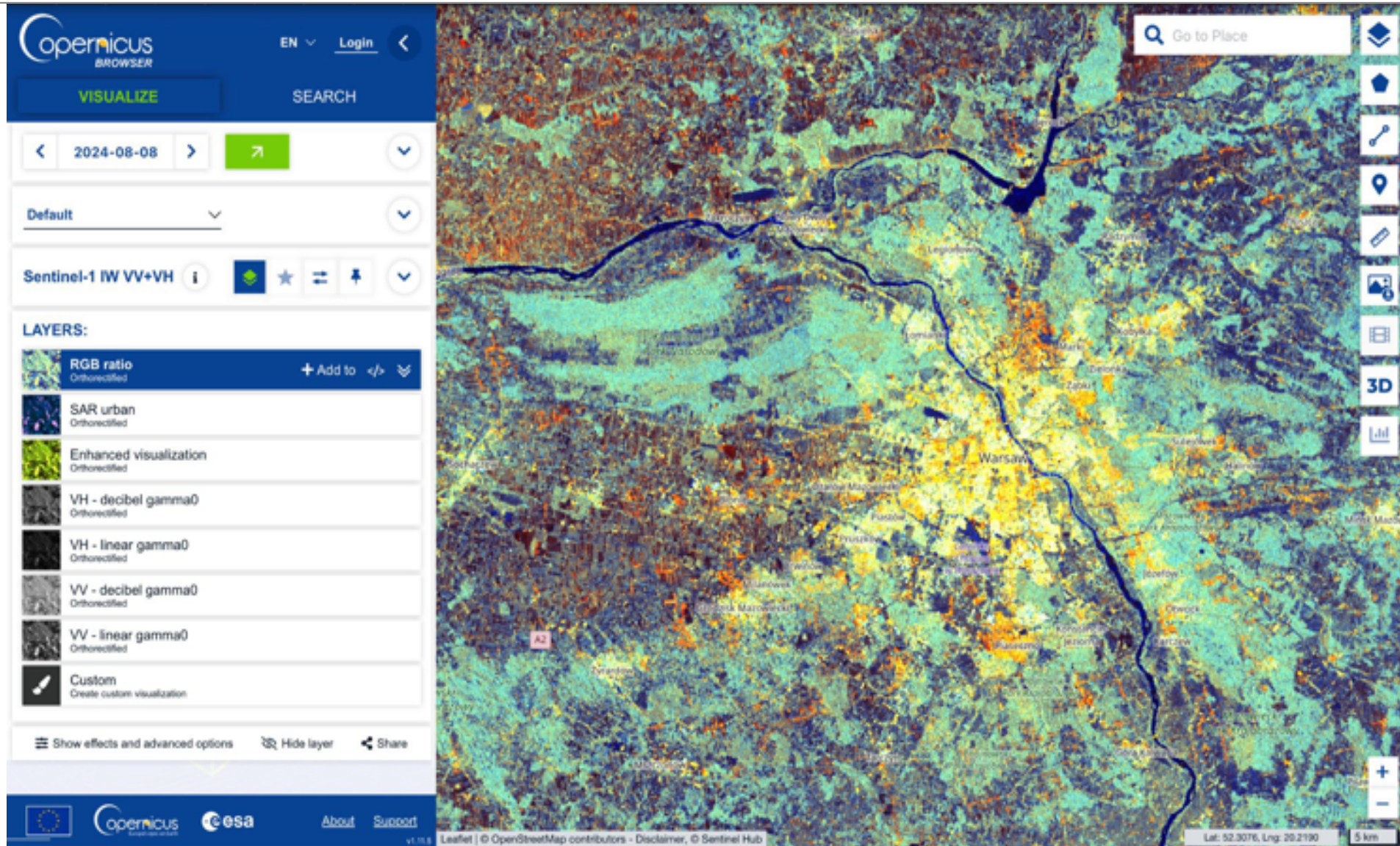
<https://deepmind.google/models/veo/>

DANE SATELITARNE POZA PRZEMYSŁEM KOSMICZNYM

ŹRÓDŁO → DANE SATELITARNE Z OBSERWACJI ZIEMI (EO)

<https://dataspace.copernicus.eu>

COPERNICUS
SPACE DATA
ECOSYSTEM

science
now.

SPL0T

ŹRÓDŁO → DANE SATELITARNE Z OBSERWACJI ZIEMI (EO)

RE-USE → INSTALACJA „POLSKI STÓŁ”

www.behance.net/gallery/140687165/The-Polish-Table-at-EXPO-2020-Dubai

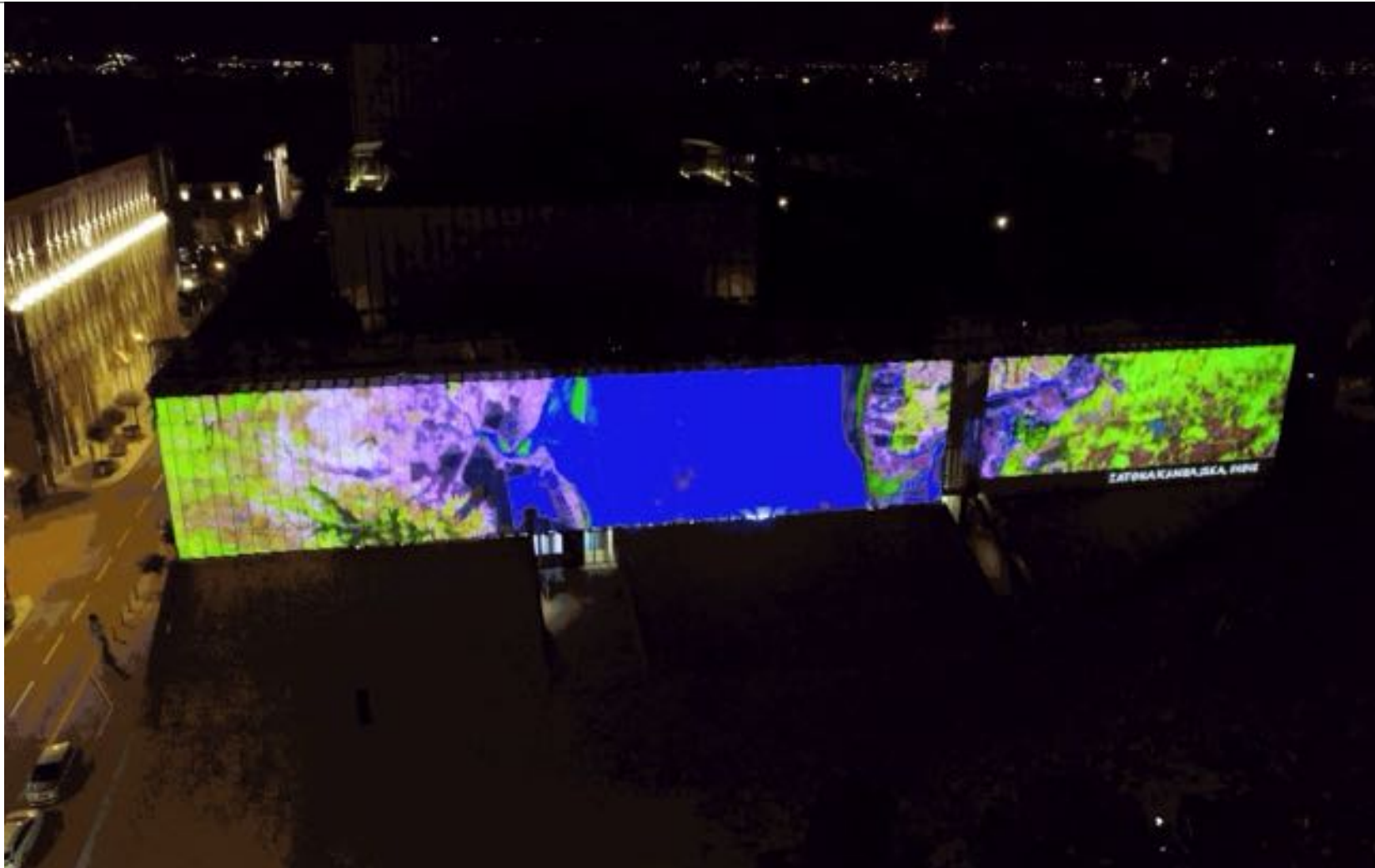
RE-USE → INSTALACJA „POLSKI STÓŁ”

www.behance.net/gallery/140687165/The-Polish-Table-at-EXPO-2020-Dubai

RE-USE → DIRECTION EARTH/SPACE • MAPPING

www.behance.net/gallery/190593193/Direction-EarthSpace-Mapping

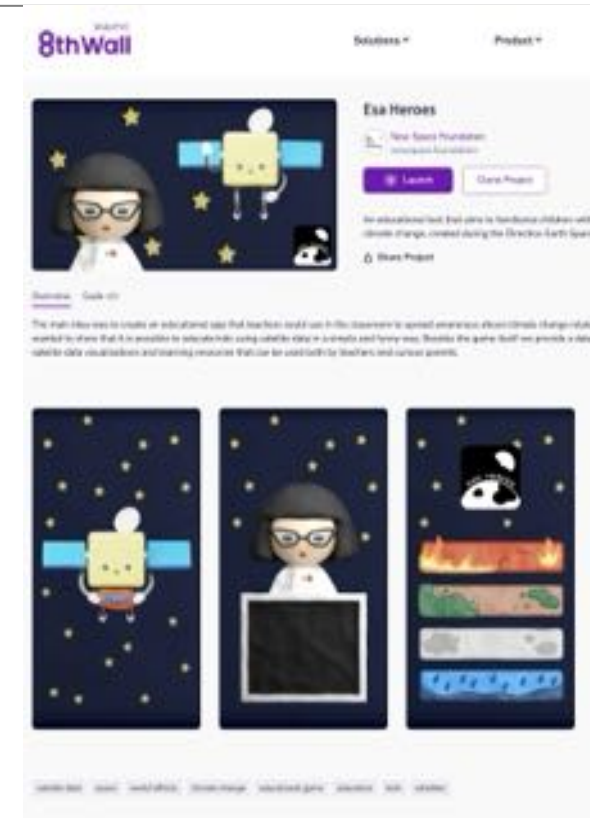

science
now.

SPL0T

RE-USE → DIRECTION EARTH/SPACE • KAMPUS KREATYWNY

www.behance.net/gallery/190117529/Direction-EarthSpace-Creative-Campus

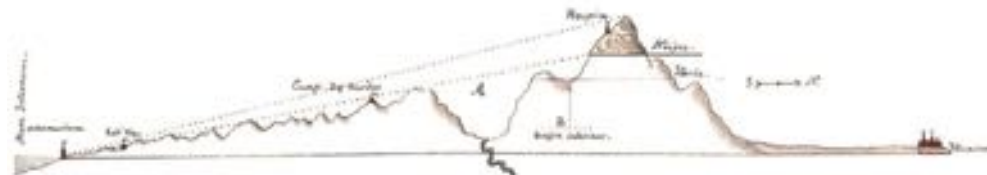
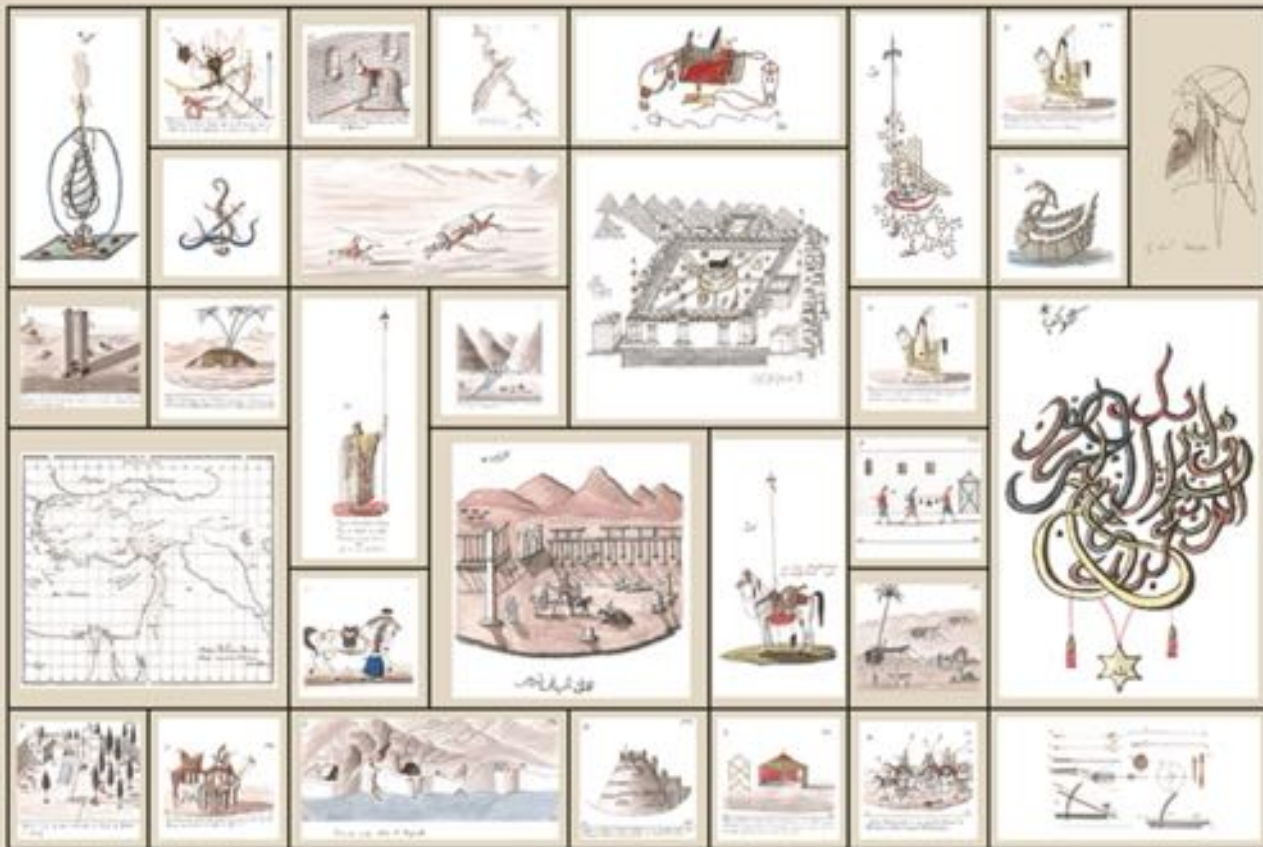
RE-USE → DIRECTION EARTH/SPACE • WYSTAWA AR

www.behance.net/gallery/179400061/Direction-EarthSpace-AR-Exhibition

DZIEDZICTWO W EDUKACJI

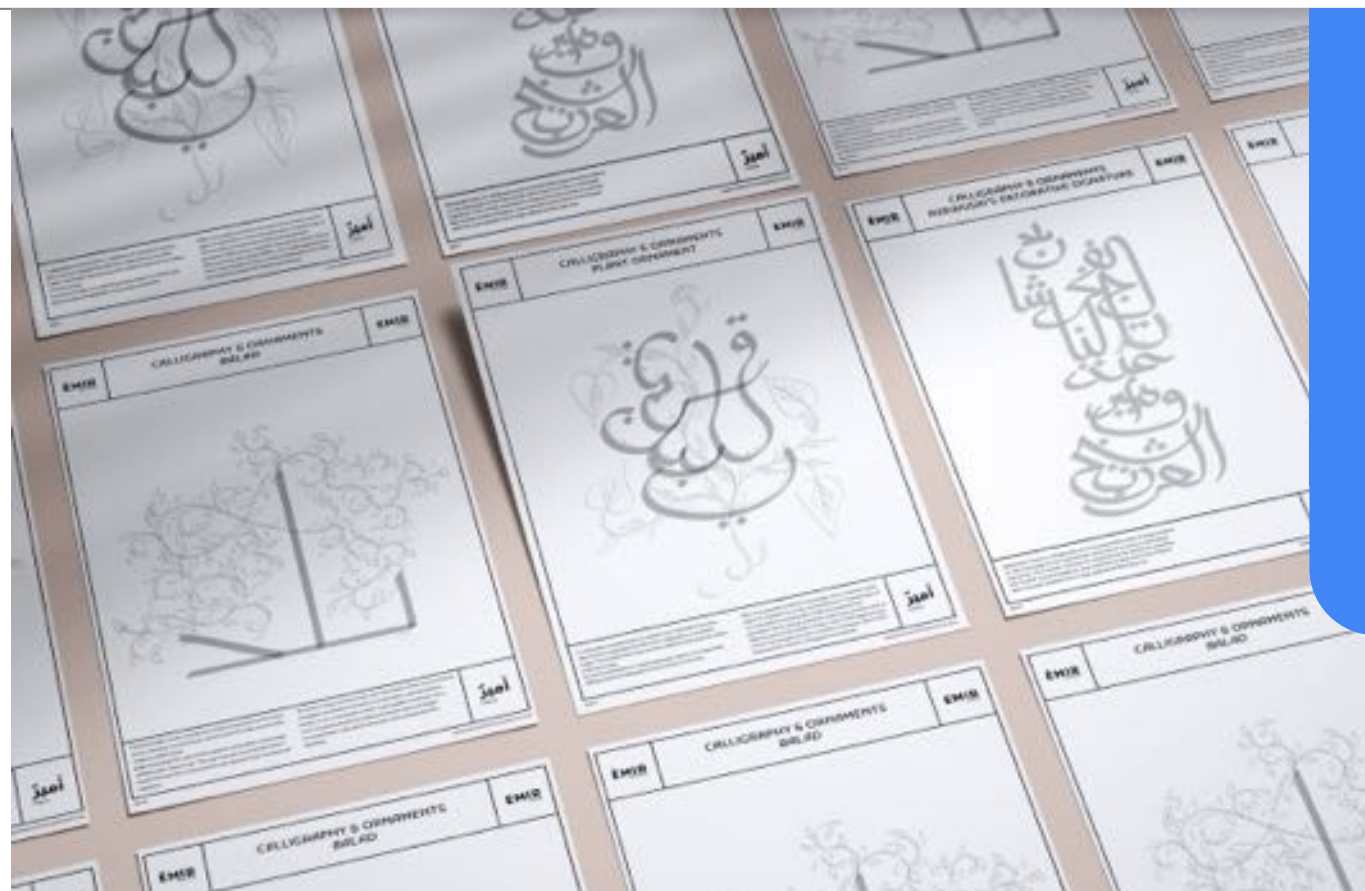
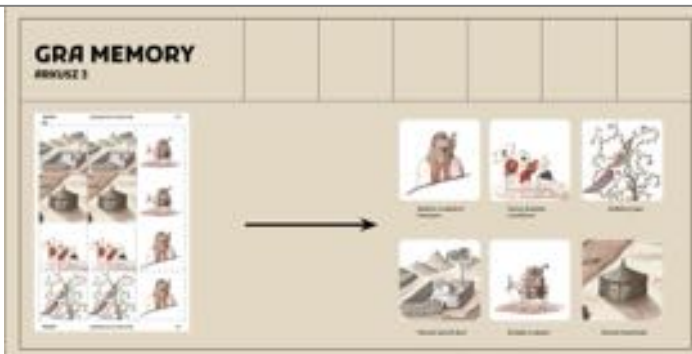
ŹRÓDŁO → RĘKOPIS WACŁAWA SEWERYNA RZEWUSKIEGO

Prof. Dr. Richard d'Hecht habilité par les tables Surmenées et Rudes. Une Colère Franck.

RE-USE → THE EMIR FROM POLAND

www.behance.net/gallery/141113579/The-Emir-from-Poland

PAKIET
EDUKACYJNY

science
now.

SPLIT

RE-USE → THE EMIR FROM POLAND

www.behance.net/gallery/14113579/The-Emir-from-Poland

WYMIANA „OTWARTYCH” PRAKTYK

SPLOT INSTITUTE • SPLOT OPEN

www.behance.net/gallery/14113579/The-Emir-from-Poland

SPLOT OPEN

 FROM IDEA TO IMPACT – STARTING AND SUSTAINING OPEN PROJECTS

New Space Foundation Distributed Design Co-funded by the European Union

science now. | **SPLOT**

DO ZOBACZENIA!

Kasia Świętochowska

Creative Producer, Science Now
Co-Founder, SPLOT Institute

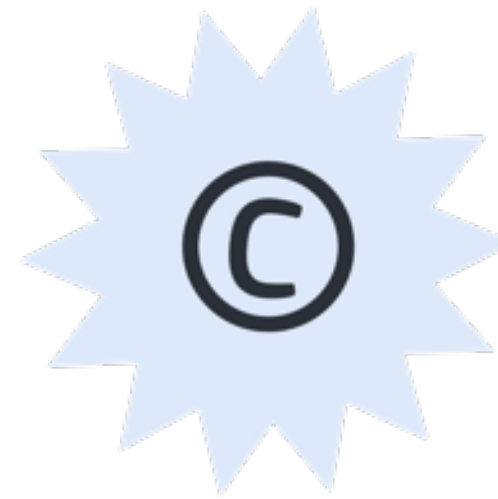
katarzyna.swietochowska@sciencenow.studio

www.sciencenow.studio

www.splot.institute

SPLOT

Zarządzanie własnością intelektualną w polskich instytucjach kultury

dr hab. Ksenia Kakareko

Uniwersytet Warszawski

Co się zmieniło po DSM?

- Nowe wyjątki edukacyjne, badawcze, cyfrowe (art. 27¹, 27², 26³)
- Dzieła osierocone i niedostępne – łatwiej o dostęp (art. 35¹)
- Wciąż trzeba zachować ostrożność i dokumentację

Przed implementacją DSM

- **Użytek edukacyjny** był ograniczony do szkół, uczelni i placówek edukacyjnych — **instytucje kultury nie mieściły się wprost w tym katalogu**, nawet jeśli prowadziły działalność edukacyjną.
- Nie było jasnych regulacji dotyczących dzieł **osieroconych** (czyli takich, których autorów nie da się ustalić) ani **utworów niedostępnych w handlu**.
- Brakowało przepisów dotyczących **eksploracji tekstów i danych (text and data mining)**.
- Nie było systemowego wsparcia dla **cyfrowego użytku badawczego i edukacyjnego** – prawo nie nadążało za praktykami digitalizacji i zdalnego dostępu

Co przyniosła implementacja DSM?

- **Użytek edukacyjny i badawczy – także w instytucjach kultury**
 - Art. 27¹ i 27² ustawy umożliwia instytucjom takim jak **muzea, archiwa, biblioteki i inne jednostki kultury** wykorzystywanie utworów:
 - ❖ w celach dydaktycznych,
 - ❖ dla prowadzenia zajęć edukacyjnych,
 - ❖ również online i na odległość.
- 👉 Czyli jeśli prowadzicie warsztaty edukacyjne dla dzieci i młodzieży, pokazujecie fragmenty filmu czy zdjęcia na zajęciach – **to jest teraz legalnie dopuszczone**, pod warunkiem że robicie to niekomercyjnie i w ramach instytucji.

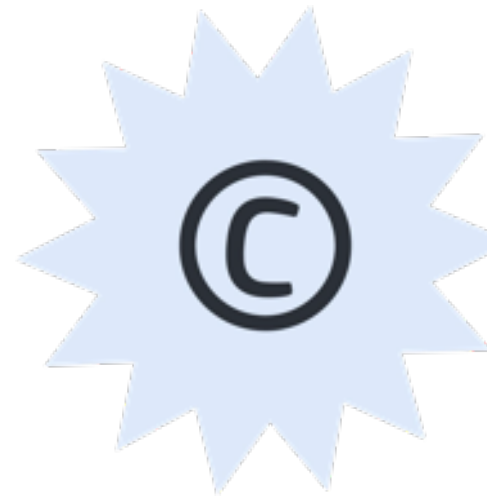
Co przyniosła implementacja DSM?

- **Utwory osierocone i niedostępne**
 - Nowe przepisy umożliwiają **digitalizację i udostępnianie** dzieł, do których:
 - ❖ nie da się ustalić praw autorskich (dzieła osierocone) lub
 - ❖ są one niedostępne w handlu, ale mają wartość archiwalną.
- 👉 To otwiera drogę do pokazywania zbiorów, które dotąd „leżały w magazynie” z obawy przed roszczeniami

Co przyniosła implementacja DSM?

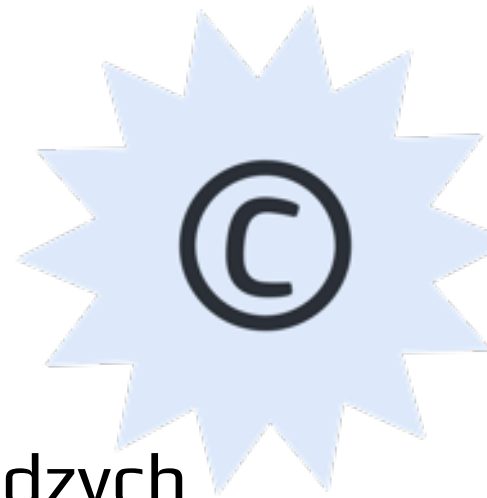
- **Text and Data Mining (eksploracja danych)**
 - Artykuł 26³ wprowadza wyjątek umożliwiający **automatyczne analizowanie zbiorów tekstów, obrazów czy dźwięków** w celach badawczych.
 - Choć dotyczy to głównie uczelni i instytutów naukowych, **muzea i archiwa współpracujące z naukowcami również mogą udostępniać zasoby do TDM.**
- 👉 Przykład: Instytucja może umożliwić naukowcom analizę dużej kolekcji plakatów lub katalogów wystaw, bez naruszania prawa.

Reuse w praktyce

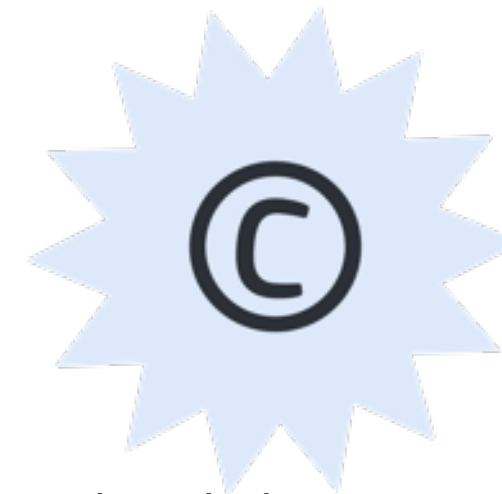
- Tworzenie materiałów edukacyjnych – co wolno bez licencji?
- Media społecznościowe i publikacje – gdzie leżą granice?
- Warto promować licencje otwarte (np. CC BY)

Reuse w praktyce

- Jeżeli coś stworzyliśmy sami – i nie korzystaliśmy z cudzych elementów – mamy pełnię praw.
- Jeżeli korzystaliśmy z materiałów innych osób, ale w ramach dozwolonego użytku edukacyjnego – możemy to pokazać uczniom, uczestnikom warsztatów – **ale już niekoniecznie wrzucić do internetu.**
- Jeżeli mamy zgodę autora albo utwór jest na licencji otwartej – np. Creative Commons – mamy większą swobodę. Warto promować takie licencje, ale też rozumieć, jak działają.

Reuse edukacyjny

Wolno:

- wykorzystać fragment książki, ilustracji czy filmu na zajęciach dla dzieci, młodzieży, dorosłych – jeśli celem jest **nauczanie**, nie promocja,
- przygotować prezentację z cytatami i obrazami do użytku **wewnątrz zajęć**,
- opracować autorskie materiały edukacyjne na podstawie cudzych treści – **jeśli zawierają oznaczenia źródeł i nie wychodzą poza sferę dydaktyczną**.

Nie wolno:

- udostępnić pełnej książki jako „pomocnika” na stronie internetowej,
- zamieszczać slajdów z cudzymi zdjęciami bez zgody autora na Facebooku,
- wykorzystywać cudzych utworów do promocji wydarzenia – bez zgody.

Reuse edukacyjny

Wielu z Was tworzy: posty na media społecznościowe, plakaty, animacje promujące wydarzenia, zestawy edukacyjne.

Czy możemy użyć cudzej fotografii albo obrazu?

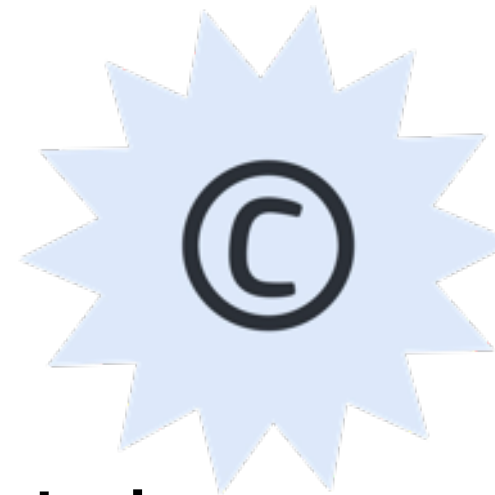
Tylko jeśli:

- mamy zgodę autora lub licencję (np. CC),
- utwór jest w domenie publicznej,
- mieścimy się w ramach cytatu lub wyjątku edukacyjnego (czyli nie robimy tego „dla ozdoby”).

Co możemy zrobić lepiej?

- Korzystać z otwartych repozytoriów (np. Europeana, Polona, Wikimedia Commons – z filtrami licencji),
- Promować tworzenie materiałów wewnętrznych, które sami możemy reuse’ować – np. ilustracje zrobione przez edukatorów, zdjęcia zbiorów, które mamy w instytucji.

Jak tworzyć materiały gotowe do reuse przez innych?

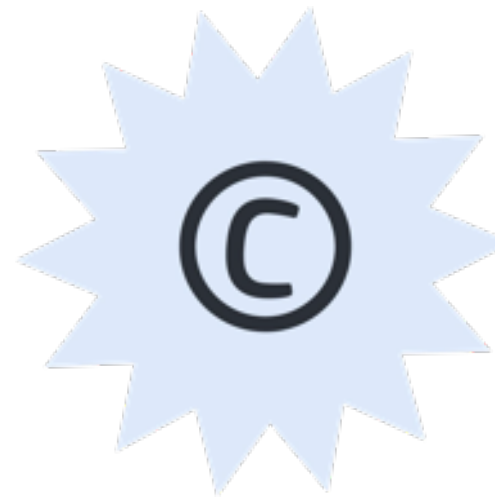
Instytucje kultury mogą – i powinny – **zachęcać do legalnego korzystania z ich zbiorów.**

- Publikując materiały na licencji Creative Commons (np. CC BY lub CC BY-SA),
- Wyraźnie oznaczając, co można pobrać i z czym co można zrobić (np. „materiał do użytku edukacyjnego”, „wolno udostępniać pod warunkiem oznaczenia źródła”),
- Tworząc zasoby do otwartego reuse – np. bazy ilustracji, gotowe slajdy, podcasty.

Co mogę zrobić na swoim stanowisku?

- ✓ **Zawsze oznaczaj autora i źródło.**
- ✓ **Zapisuj informacje o prawach do materiałów, z których korzystasz.**
- ✓ **Nie kopiuj bez weryfikacji.**
- ✓ **Stosuj zasady minimalizmu: wykorzystuj tylko tyle, ile jest potrzebne.**
- ✓ **Ułatwiaj innym korzystanie z Twoich treści – jasno informując, co wolno.**

Jak zarządzać prawem autorskim?

- wyniki z procesu oraz rekomendacje

Maria Drabczyk

Centrum Cyfrowe

PROCES

- Seria warsztatów wydobywczych z wybranymi polskimi muzeami. Warsztaty w Krakowie i Warszawie.
- Projekt Critical Heritage Studies Hub Uniwersytetu Jagiellońskiego w partnerstwie z Centrum Cyfrowym i Narodowym Instytutem Muzeów.
- Proces realizowany między wrześniem 2024 a czerwcem 2025

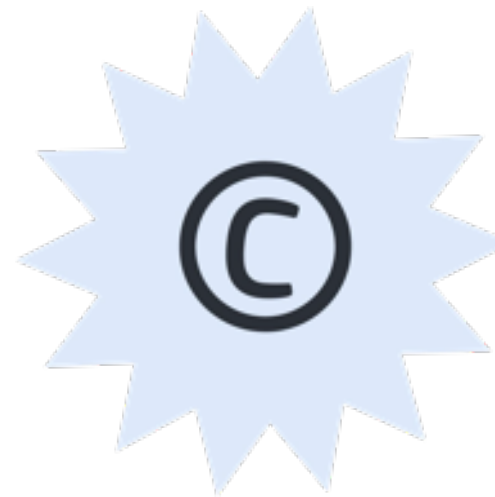
Projekt został sfinansowany ze środków Priorytetowego Obszaru Badawczego Heritage w ramach Programu Strategicznego Inicjatywa Doskonałości w Uniwersytecie Jagiellońskim.

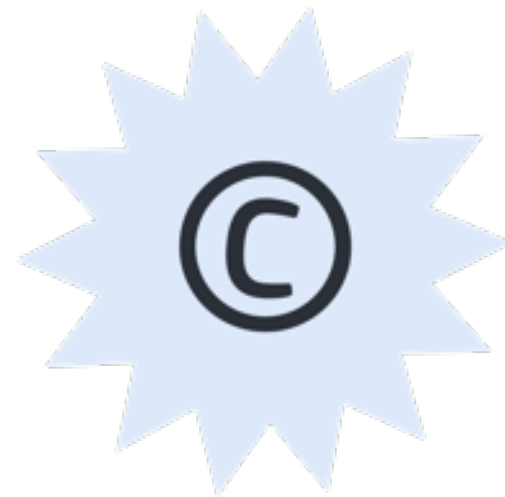
Zarządzanie prawami własności intelektualnej to świadome i zaplanowane tworzenie, nabywanie i rozwijanie praw na dobrach niematerialnych w celu realizacji misji instytucji.

(Pantalony 2013; Pluszyńska 2020)

Elementy strategii zarządzania własnością intelektualną w muzeum

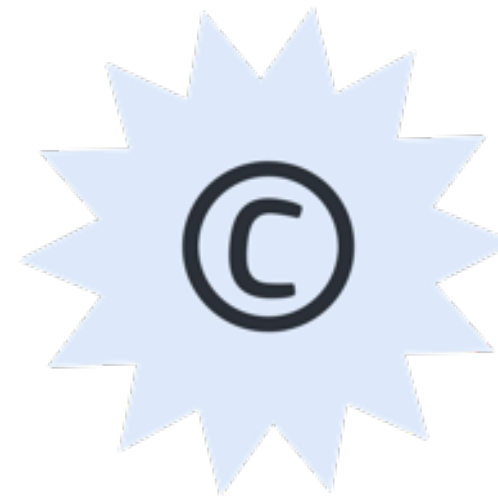

REKOMENDACJE

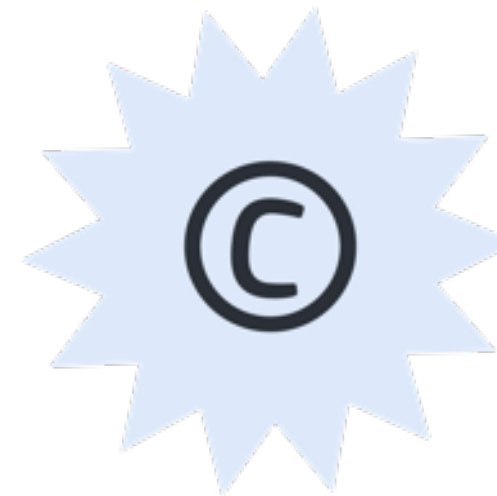
1

Muzea powinny posiadać **strategię zarządzania własnością intelektualną**, składającą się z takich elementów jak: polityka w zakresie własności intelektualnej, procedury i wzory dokumentów, struktura muzeum i kadry oraz finanse.

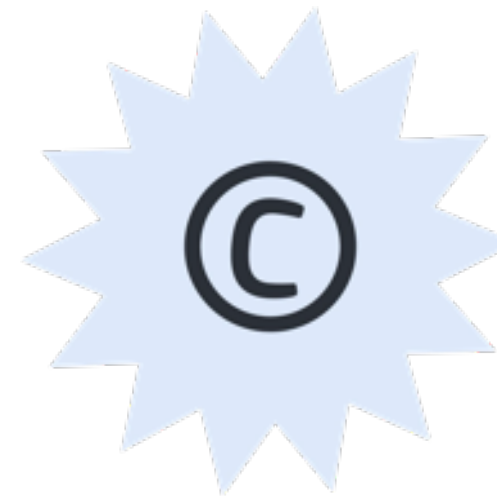
2

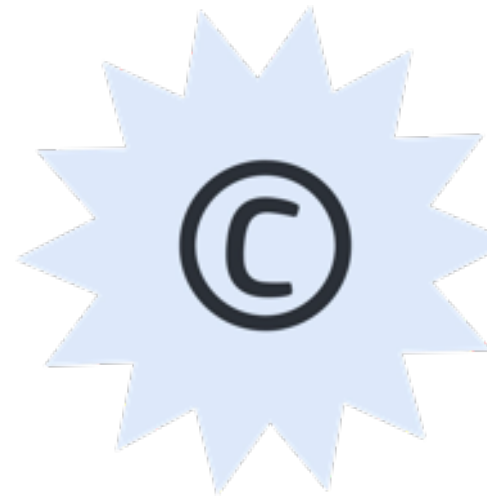
Warto wprowadzać **jasne regulacje dotyczące utworów pracowniczych**, aby zapewnić transparentność zarządzania, budować dobre relacje z pracownikami poprzez poszanowanie ich wkładu twórczego oraz umożliwić legalne korzystanie z tego typu utworów w działalności instytucji.

3

Muzea powinny przyjąć **proaktywne podejście do zarządzania własnością intelektualną**, łącząc innowacyjność i dostępność z aktywnym udziałem w kształtowaniu regulacji prawnych, aby skutecznie realizować swoją misję i odpowiadać na wyzwania ery cyfrowej.

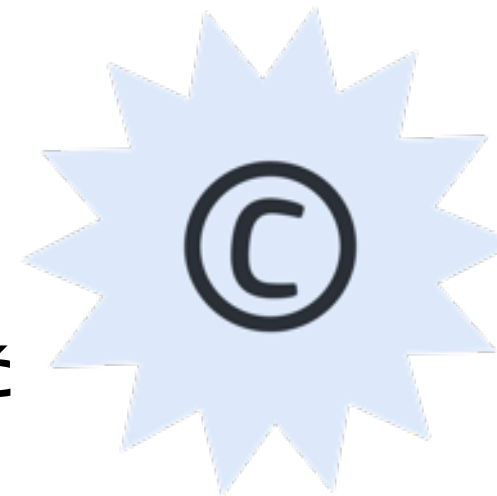

4

Ważne jest **cykliczne podnoszenie świadomości i kompetencji całego zespołu** w zakresie prawa autorskiego oraz zapewnianie specjalistycznego szkolenia dla pracowników zajmujących się zarządzaniem własnością intelektualną, aby skutecznie realizować zadania operacyjne i strategiczne.

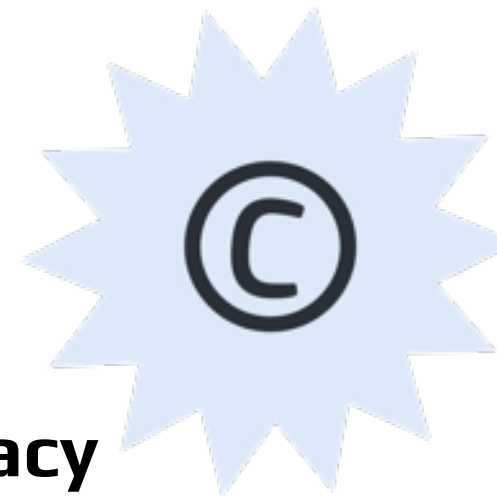
5

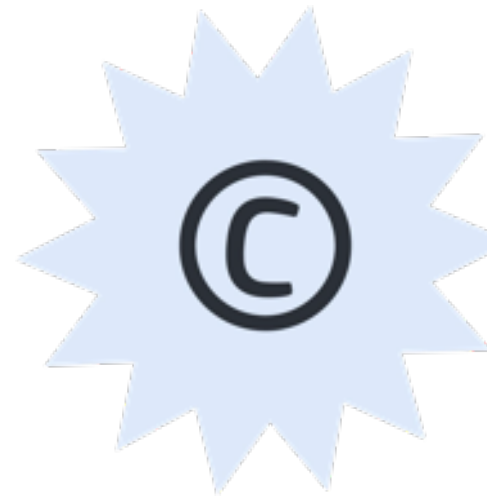
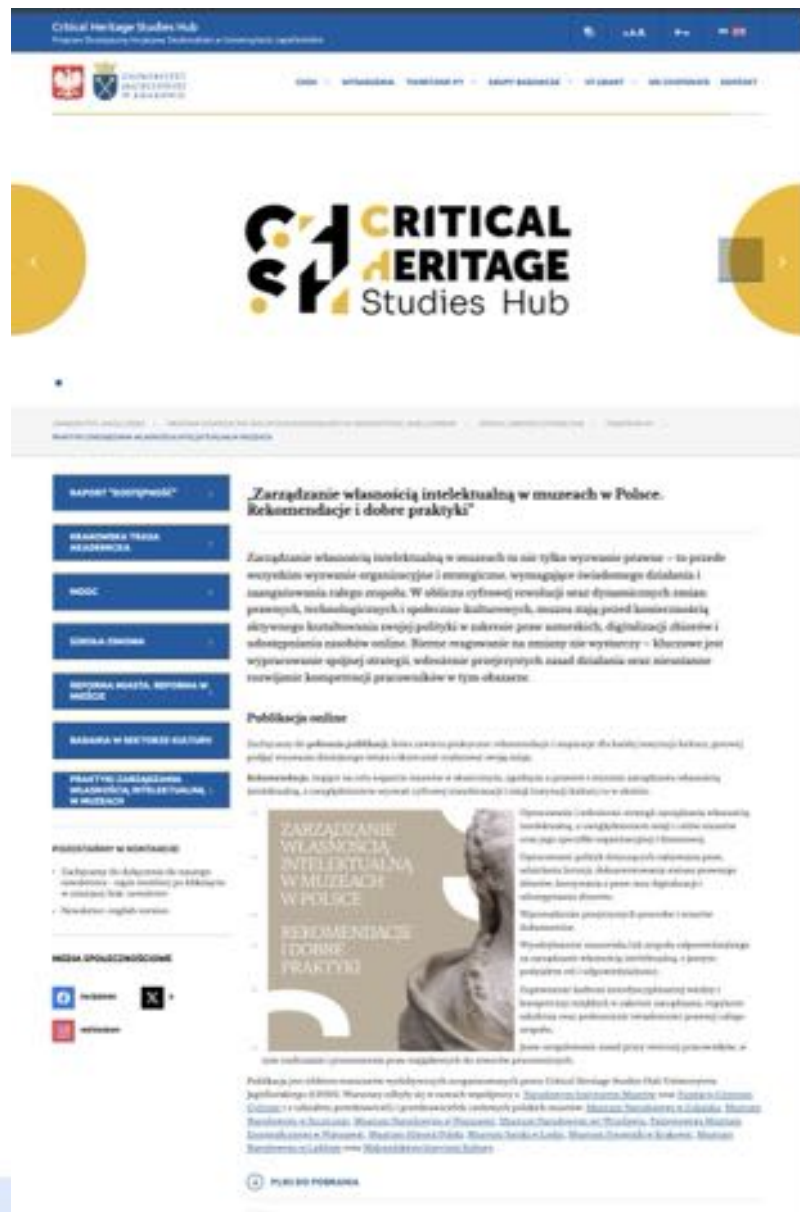
Na poziomie centralnym należy **stworzyć wspólną bazę danych dotyczących własności intelektualnej muzealiów, ich twórców i spadkobierców**, aby usprawnić proces weryfikacji praw, ułatwić współpracę między instytucjami oraz ograniczyć czasochłonność i koszty związane z identyfikacją właścicieli praw.

6

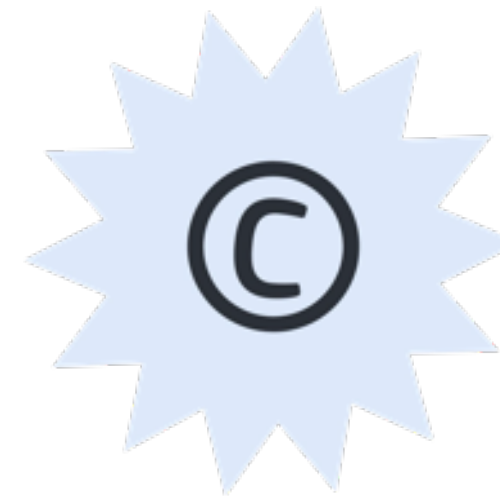
Warto **powołać muzealną sieć współpracy w zakresie zarządzania własnością intelektualną**, która stanie się cennym forum wymiany wiedzy i dobrych praktyk.

<https://crihestu.id.uj.edu.pl/praktyki-w-muzeach>

Dyskusja panelowa

dr Marianna Otmianowska

Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie

Maciej Janik

ZAiKS

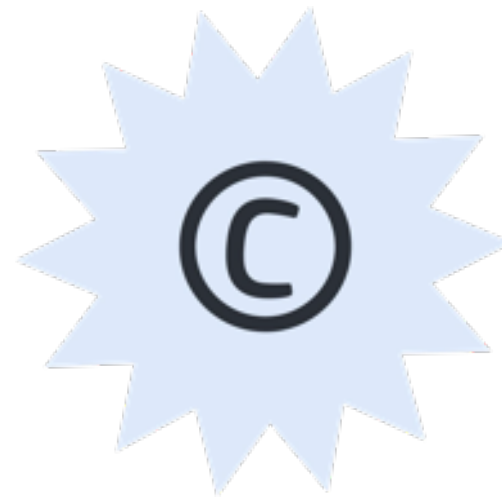
dr hab. Mirosław Filiciak

prof. Uniwersytetu SWPS

Ernest Rogalski

Wirtualna Podróż

Moderacja: **Natalia Cetera**, Centrum Cyfrowe

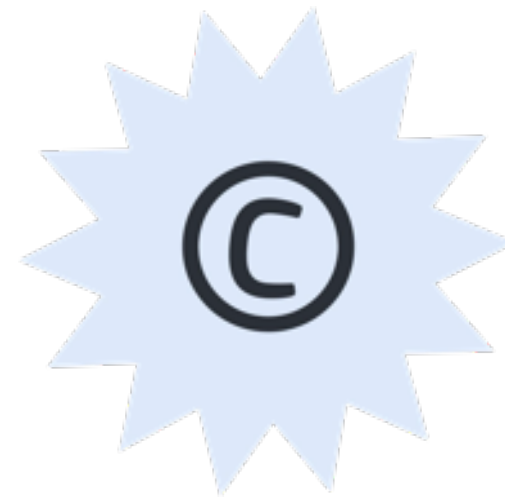

WIRTUALNA PODRÓŻ

Marszałkowska / Jerozolimskie

video

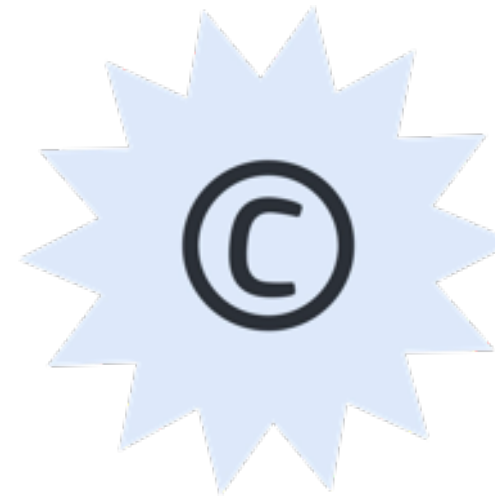
Maria Drabczyk

Natalia Cetera

Anna Green-Szałas

(Centrum Cyfrowe)

Warsztaty: Odblokujmy kolekcje!

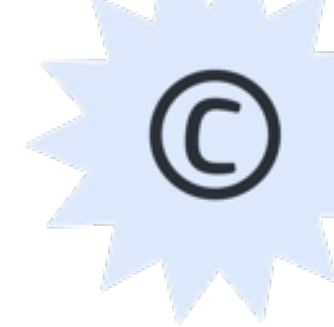
Wybierz studium przypadku,
nad którym chcesz dziś pracować:

Case study 1: Wspieranie ponownego wykorzystania na potrzeby badań naukowych / **Maria Drabczyk**

Case study 2: Kreatywne remixy w kolekcji obrazów z mieszanymi statusami prawnymi / **Anna Green-Szałas**

Case study 3: Uczenie się przez dziedzictwo kultury – ponowne wykorzystanie kolekcji sztuki w celach edukacyjnych / **Natalia Cetera**

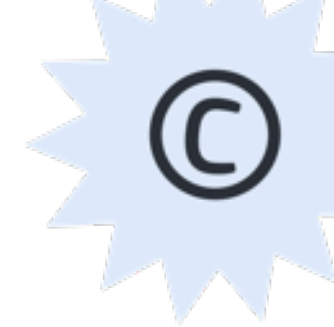
Case study 1: Wspieranie ponownego wykorzystania na potrzeby badań naukowych / **Maria Drabczyk**

Mapy pamięci: Ponowne wykorzystanie XIX-wiecznych map do historycznych badań nad klimatem

Typ zasobów: Zdigitalizowane, XIX-wieczne mapy topograficzne i klimatyczne ze zbiorów Biblioteki Narodowej lub archiwum.

Case study 1: Wspieranie ponownego wykorzystania na potrzeby badań naukowych / Maria Drabczyk

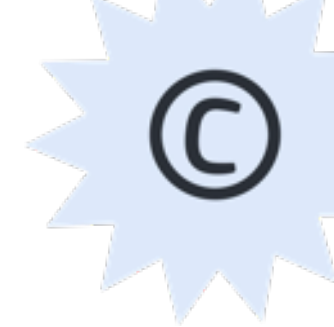

Scenariusz:

Twoja instytucja posiada obszerną kolekcję map historycznych. Wiele z nich zostało stworzonych przez agencje państwowe lub wczesnych kartografów, których status praw autorskich jest niejasny lub różni się w zależności od jurysdykcji w kraju pochodzenia. **Niektóre mapy są bez wątpliwości w domenie publicznej, podczas gdy inne zawierają adnotacje lub różne uzupełnienia dodane w latach 80. XX wieku przez współczesnych redaktorów, potencjalnie objęte prawami autorskimi.**

Grupa badaczy klimatu chce wykorzystać te mapy do stworzenia geoprzestrzennej bazy danych, która ma na celu prześledzenie zmian krajobrazu i wzorców pogodowych w czasie. Potrzebują reprodukcji w wysokiej rozdzielczości, jednolitych metadanych i klarownego statusu prawnego wokół ponownego wykorzystania.

Case study 2: Kreatywne remixy w kolekcji obrazów z mieszanymi statusami prawnymi / Anna Green-Szałas

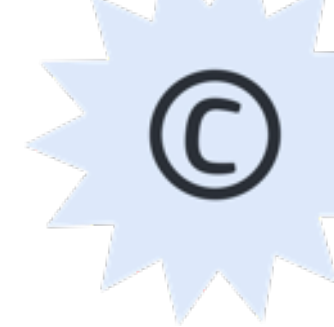

Dawni mistrzowie, nowe media: twórczość kreatywna i ponowne wykorzystanie prac z kolekcjach z dziełami objętymi różnymi prawami autorskimi

Typ kolekcji: Zdigitalizowana kolekcja obrazów z XVIII-XX wieku z miejskiego muzeum sztuki. Kolekcja obejmuje:

- Dzieła artystów, którzy zmarli ponad 70 lat temu (domena publiczna),
- Obrazy mniej znanych artystów XX wieku, nadal objęte prawami autorskimi,
- Zdigitalizowane wersje zarówno dzieł w domenie publicznej, jak i objętych prawami autorskimi... z niespójnymi metadanymi.

Case study 2: Kreatywne remixy w kolekcji obrazów z mieszanymi statusami prawnymi / Anna Green-Szałas

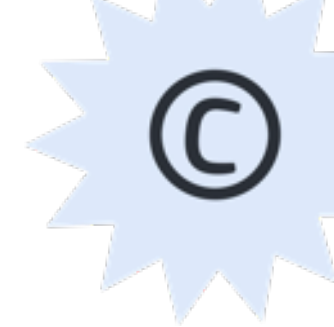

Scenariusz:

Twoje muzeum współpracuje z cyfrowym festiwalem sztuki, który zaprasza twórców do remiksowania historycznych dzieł w twórczości wizualnej – od filtrów AR i mapowania projekcji, aż po okładki albumów czy nadruki na odzieży. Artyści chcą dostępu do materiałów w pełnej rozdzielczości oraz jasnych statusów prawnych.

Chcesz wspierać tę inicjatywę, ale status praw kolekcji jest złożony. Niektóre zdigitalizowane pliki są już udostępnione publicznie; inne mają nałożone ograniczenia lub są słabo udokumentowane. Istnieją wewnętrzne obawy dotyczące potencjalnego naruszenia praw autorskich, niespójnego przypisywania autorstwa i ponownego wykorzystywania dzieł sztuki w kontekstach, które mogą być sprzeczne z wartościami muzeum.

Case study 3: Uczenie się przez dziedzictwo kultury – ponowne wykorzystanie kolekcji sztuki w celach edukacyjnych / **Natalia Cetera**

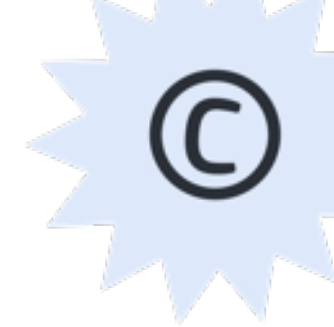

Nauczanie o przeszłości w szkole: umożliwienie ponownego wykorzystania zdigitalizowanych dzieł sztuki w edukacji

Typ zasobów: Zróżnicowana kolekcja zdigitalizowanych dzieł sztuki (obrazy, ilustracje, szkice) z muzeum narodowego, w tym:

- Dzieła artystów XVIII- i XIX-wiecznych w domenie publicznej,
- Dzieła artystów z XX wieku, nadal objęte prawami autorskimi,
- Towarzyszące teksty kuratorskie i ulotki edukacyjne, które są chronione prawami autorskimi samego muzeum.

Case study 3: **Uczenie się przez dziedzictwo kultury – ponowne wykorzystanie kolekcji sztuki w celach edukacyjnych** / **Natalia Cetera**

Scenariusz:

Sieć nauczycieli szkół średnich i twórców programów nauczania zwraca się do Twojego muzeum w celu wspólnego opracowania Otwartych Zasobów Edukacyjnych (Open Educational Resources – OER) z wykorzystaniem Waszych zdigitalizowanych kolekcji. Chcą połączyć dzieła sztuki z interaktywnymi cyfrowymi podręcznikami, lekcjami historii, kursami polepszającymi świadomość korzystania z mediów wizualnych i projektami video tworzonymi przez uczniów.

Zarówno nauczyciele, jak i uczniowie chętnie remiksują i opatrują adnotacjami materiały – ale warunki licencjonowania są niespójne. Obrazy w domenie publicznej są wymieszane z tekstami i dziełami sztuki objętymi prawami autorskimi. Muzeum również pragnie być odpowiednio uznane, ale nie jest pewne, jak zrównoważyć otwartość z instytucjonalną kontrolą.

Oficjalna strona

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/pl/events/reuse-la-polonaise-copyright-law-practice-and-potential-reuse-digitised-cultural-heritage>

#DigitalEU

CENTRUM CYFROWE

Dziękujemy za dziś!

Wydarzenie organizowane w ramach projektu Dyrekcji Generalnej ds. Sieci Komunikacyjnych, Treści i Technologii Komisji Europejskiej (DG Connect) – „Raising Awareness of Copyright in Cultural Heritage, Education, and Research Institutions”. Zainicjowany w styczniu projekt obejmie 10 wydarzeń w 10 krajach UE – dzisiejsze wydarzenie było drugim z nich.

Współpraca programowa polskiej edycji: [Centrum Cyfrowe](#).